

Пецух О. І.,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри теорії та практики перекладу
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

СПЕЦИФІКА РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКТИКИ ІНТЕГРАЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню специфіки реалізації тактики інтеграції під час проведення парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. Детально розглянуто специфічні мовні і стилістичні засоби, якими оперують учасники дебатів для успішності втілення тактики інтеграції під час засідань Палати Громад британського парламенту в період посттетчеризму.

Ключові слова: парламентські дебати, кооперативна взаємодія, стратегія, тактика, перформатив, комунікативний хід, мовленнєвий акт.

Постановка проблеми. Для політичного дискурсу парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії відбувається постійна почергованість кооперативної й конфліктної взаємодії між учасниками політичної комунікації. Кооперативна взаємодія, спрямована на збереження балансу обличчя комунікантів, базується на координації цілей і стратегічних задумів комунікантів, що забезпечує ефективність та оптимальність комунікативної інтеракції. О.О. Селіванова розглядає таку взаємодію як тип інтеракції між адресантом та адресатом у комунікативній ситуації, який характеризується узгодженістю намірів, стратегічних програм комунікантів, симетричними відношеннями між ними, балансом комунікативних статусів, ефективністю й оптимальністю спілкування [5, с. 263].

Успішність взаємодії між партнерами по комунікації зумовлюється використанням мовленнєвих стратегій, що втілюються мовленнєвими тактиками. Специфіку мовленнєвих стратегій та умови їх успішного втілення за допомогою тактик представлено в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених (А. Белова, Т. ван Дейк, К. Кандлін, В. Кашкін, Дж. Каспер, Ч. Ларсен, Дж. Ліч, О. Сковородніков, Є. Черногрудова та ін.). Дослідники комунікативної взаємодії зосереджуються на різних підходах і параметрах класифікації стратегій і тактик для досягнення цілей комунікації (С. Верещагін, Дж. Гамперц, О. Іссерс, К. Келерман, Дж. Каспер, К. Фач та ін.). Проте, незважаючи на значну кількість робіт, комплексний аналіз комунікативних ходів, мовленнєвих актів, мовних і стилістичних засобів реалізації тактики інтеграції в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві ще не був предметом дослідження, що й зумовлює новизну здійсненого нами дослідження, актуальність якого визначена значними дослідженнями мовної комунікації, що зосереджуються на закономірностях взаємодії між партнерами по комунікації.

Мета статті полягає в комплексному аналізі реалізації тактики інтеграції, яка становить основу кооперативної взаємодії в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. У праці «Логіка і мовленнєве спілкування» Г.П. Грайс виокремлює кооперацію як одну з універсальних конвенцій комунікації [2]. На думку В. Дем'янка, існує три головні параметри кооперативної взаємодії. Перший параметр пов'язаний із тим, що кілька суб'єктів намагаються вирішити спільне завдання. Від міри кооперації між співрозмовниками залежить ступінь узгодженості їхніх дій, у їхніх діях простежується системність, одні висловлення зумовлюють інші. Другим є успішна послідовність дій, яка передбачає їх координованість. Третій параметр асоціюється з прагненням до ефективності спільних дій, що визначає намагання встановити взаєморозуміння, максимальну кількість спільних презумпцій у співрозмовників, щире бажання до порозуміння, повну зосередженість на темі розмови [6, с. 199–200].

Успішність кооперативної взаємодії забезпечується ефективним застосуванням стратегій і тактик. В. Кашкін визначає комунікативну стратегію як частину мовленнєвої поведінки чи комунікативної взаємодії, в якій низка різних вербальних і невербальних засобів використовується для досягнення певної комунікативної мети [4]. Стратегія мовленнєвої поведінки пов'язана з плануванням процесу мовленнєвої комунікації залежно від конкретних умов спілкування й особистостей комунікантів [3, с. 54].

Ефективність утілення стратегії забезпечується використанням різноманітних тактик. Тактикою вважають чіткий мовленнєвий хід (крок, оберт, етап) [7] або одну чи кілька дій [1, с. 78], сукупність практичних ходів у процесі мовленнєвої взаємодії [8, с. 42], які сприяють реалізації стратегії.

Тактика інтеграції як сукупність ефективних дій для втілення кооперативної взаємодії передбачає об'єднання цілей, намірів та установок усіх комунікантів парламентських дебатів, які належать до різних політичних сил, із урахуванням рівності можливостей і результатів проведених дебатів.

Так, на початку роботи нової сесії парламенту Сполученого Королівства учасник дебатів знаходить спільну для інтересів усіх політичних партій проблему й установлює зв'язок між коаліцією та опозицією:

It is often said in the House that the rights of Back Benchers are as sacred as those of Front Benchers. It is usually said by Back Benchers, and invariably Front Benchers pay lip service to that principle. I find myself in a unique position in the House. There are lots of Front Benchers, and even more Back Benchers who wish to be Front Benchers; I am a Front Bencher who wishes in due course to become a Back Bencher, so let me assert that the rights of Back Benchers are as important as those of Front Benchers. On Front Bench or Back Bench, Madam Speaker-Elect, I am happy to leave my fate in your safe hands.

Today--in that respect, at least--we are a little less demanding. I promise you that we do not expect to be feasted on fish, fowl and claret at the end of each of our debates--in that sense, you are better off.

The bargain cuts both ways, does it not? How much better off are we today than the House was under another of your predecessors, Mr. Speaker Manners Sutton, whose initial qualities for being Speaker were that he "never ... appeared to pay any attention to the privileges or orders of the House"? (HC 7 May 1997 : Column 10).

Комунікант використовує ідіоматичний вираз для наголошення на рівності впливу нововведень на всіх діячів дискурсу, які належать до провладної партії та опозиції, головних і другорядних учасників процесу дебатування. Словникове значення сталого виразу *cut both ways* – “to affect both sides of an issue equally” [9] демонструє рівноцінність певної дії завдяки прислівнику *equally*, тому ця ідіома є кращим мовним засобом для досягнення компромісу у вирішенні питань щодо голосування за зміни в парламентській дисципліні. Комунікант намагається встановити баланс обличчя за рахунок висловлення свого бажання щодо можливості в певний час перейти зі статусу передньолавочників до задньолавочників, наголошуючи на повній рівності прав усіх учасників дебатів. Він навмисно принижує свій статус одного з ключових діячів дебатів, говорячи про перспективу свого відходу на задній план у політикумі. Завдяки такому комунікативному ходу інтеракція стає координативною, вирівнюючи інтереси комунікантів, і кооперативною, оскільки за таких умов цілі комунікантів збігаються, що й сприяє досягненню кінцевої мети. Для встановлення максимального ефекту від висловлення комунікант уживає підвищено емотивний прикметник-інтенсифікатор *sacred*, який устанавлює асоціацію прав і можливостей комунікантів зі священністю, що виявляється підкреслено важливою й не піддається оскарженню.

Демонстрація зацікавленості й пошук спільних шляхів щодо ліквідації наявної проблеми одночасно представниками офіційного уряду та опозиції також становить базис ефективності використання тактики інтеграції. Мовленнєві акти констативів, які містять оцінно-емотивні лексеми *good, pleased* для вказівки на позитивно конотовану інформацію в ініціальному та продовжувальному комунікативних ходах А та В, встановлюють кореляцію між співрозмовниками, оскільки тут ураховуються інтереси обох сторін. Вони містять ствердження щодо схвального ставлення партнером комунікації до виголошеної інформації. Досягнення єдності думок між співрозмовниками відбувається у висхідній градації, повної інтеграції зі співрозмовником комунікант досягає у фокусивному комунікативному ході С, де комунікант висловлює згоду з думкою партнера стверджувально-декларативною конструкцією *He is right*. Відповідно, незважаючи на партійну належність учасників дебатів, у цьому випадку зберігається їхній баланс обличчя і створюється більш дружня кооперативна атмосфера:

Miss Widdecombe: A I have good news for the hon. Gentleman on the subject of recidivism. B He will be pleased to know that the rate of reconviction for those leaving our prisons is now lower than the rate for those serving sentences in the community. That is a tremendous tribute to what our prisons are achieving in rehabilitating the prison population. C He is right to say that there is a clear link between drugs and crime and it is imperative that while people are in prison, we should get them off drugs. This is why our efforts are concentrated not only on the supply of drugs and on stopping them getting into prison, but on offering an extensive range of treatment,

counselling, therapy and education (HC Deb 20 Mar 1997 : Column 1059).

Спроба досягти порозуміння, єднання і знайти підтримку своїм словам серед опонентів політичної комунікації також сприяє досягненню компромісу між співрозмовниками. Так, у парламентських дебатах із питань імміграційної політики після виходу Сполученого Королівства зі складу Європейського Союзу доповідач кілька разів під час інтеракції намагається залучитися підтримкою інших учасників дебатів. Ініціальний комунікативний хід виражений мовленнєвим актом констативу, який містить стверджувальну конструкцію *I am sure* для підкреслення своєї впевненості в інтеграції думок комунікантів. Продовжувальним і водночас фокусивним ходом В доповідачка стимулює приєднатися до розгляду представленого нею звіту, наполягаючи на цьому перформативом вимоги *urge*, що слугує для передачі наполегливої, сильної рекомендації до дії (*try earnestly or persistently to persuade someone to do something or recommend something strongly* [10]):

Amber Rudd: A I am sure that the hon. Gentleman shares my view that any policy changes should be informed by the facts and by assessments, which is why we consulted the Migration Advisory Committee to look at regional issues, and it was unequivocal in its conclusions. B I urge him to look at its report.

Продовжуючи обговорення права Шотландії обирати власний політичний курс з імміграційних питань, комунікант використовує повтор лексеми *share*. Проте в цьому випадку відбувається посилення бажання знайти згоду серед партнерів по комунікації завдяки модальному дієслову *must*, що виражає наполегливість, і прислівника *surely* для вираження безсумнівності й упевненості в дії. Для повної інтеграції думок комунікант застосовує оцінно-емотивні лексичні одиниці *sufficient* для представлення можливостей і повноважень Шотландії та *improving* для характеристики покращень в освітній сфері та сфері охорони здоров'я, оскільки саме цю частину Сполученого Королівства захищає її опонент. Постійне ввічливе звернення до партнера по комунікації *honorable Gentleman* допомагає підтриманню довірливого контакту між співрозмовниками:

Amber Rudd: The hon. Gentleman must surely share my view that Scotland has sufficient powers; it has its own powers to do many things—perhaps to improve its education system and its health system. Immigrants will come to a place where they see an improving education system and an improving health system (23 Jan 2017).

Тактика інтеграції також може слугувати самозахисту партнера по комунікації від нападок завдяки інтеграції думок і дій коаліції та опозиції. Приміром, учасник дебатів від опозиційної Лейбористської партії обвинувачує Консервативну партію в зменшенні грантів на навчання для малозабезпечених сімей, що знижує їхні можливості навчатися та збільшує їхню заборгованість за навчання. У відповідь прем'єр-міністр, який представляє Консервативну партію, позитивно оцінює вищезазначені зміни завдяки оцінно-емотивній лексемі *right*:

Dr Blackman-Woods: Will the Prime Minister explain why he is reducing opportunities for young people further by removing the maintenance grant for poorer students, thereby either reducing their opportunities or increasing their indebtedness?

The Prime Minister: Replacing grants with loans is the right approach. Interestingly, it was the approach taken in 1997 when the right hon. and learned Member for Camberwell and Peckham (Ms Harman) sat in the Cabinet (HC Deb 15 July 2015 : Column 882).

Для підкріплення позитивної конотації доповідач використовує посилення на роботу представника Лейбористської партії в часи її перебування при владі. Цей фокусивний комунікативний хід розпочинається експресивною лексевою *interestingly*, що привертає увагу учасників дебатів. Звернення до представника лейбористів відбувається в підвищено ввічливому тоні з указівкою на її освіченість і професійність *the right hon. and learned*. Такий тактичний хід сприяє повному скасуванню попереднього обвинувачення й установленню зв'язку між двома головними політичними силами в парламенті, баланс обличчя яких під час дебатів вирівнюється.

Заклик до єдності думок усіх учасників по комунікації також пов'язаний із процедурністю і традиційністю парламентських дебатів. Так, прем'єр-міністр ініціальним комунікативним ходом А, який містить мовленнєвий акт ефективу як вираження позитивного ставлення, пропонує висловити вдячність допоміжному персоналу Палати Громад за самовіддану роботу в непростий рік:

The Prime Minister (Mrs Theresa May): *A As we approach recess, I am sure that Members from all parties wish to thank the staff of the House for their dedication to our work here in what has been a particularly challenging year. B We saw terrorists attack our democracy and our way of life—not just in the Westminster attack, but in the attacks at Manchester, Finsbury Park and London Bridge. C It is thanks to the professionalism and bravery of people such as Elizabeth Bryan, an off-duty A&E nurse from Cambridgeshire who ran to help at the scene of the Borough Market attack and who is with us in the Gallery today—[Hon. Members: “Hear, hear!”]—that these attacks will never succeed. D We are united in defending the values that define our nation* (HC Deb 12 Jul 2017 : Column 829).

Доповідач використовує стверджувальну конструкцію *I am sure* для беззаперечності єдності позитивної оцінки всіх членів парламенту від різних партій. Наступний комунікативний хід – модифікатор В – дещо змінює значення головного ходу та пропонує ретроспекцію як перехід до минулих трагічних подій, пов'язаних із терористичними атаками в деяких районах Сполученого Королівства. У комунікативному ході – конкретизаторі С – деталізується значення обговорюваної теми, оскільки комунікант акцентує увагу на безпосередніх учасниках ліквідації наслідків трагедії, присутніх під час проведення дебатів, щодо яких пропонується оцінно-емотивна лексика з підвищено позитивною конотацією *professionalism, bravery*. Інші комуніканти демонструють свою підтримку репліці доповідача голосним хором дворазовим повторенням мовного знака *hear*, що є символічним показником підтримки висловленому як на вербальному, так і на емоційному рівнях, указуючи, що всі інші «чують» думку й повністю підтримують її. Комунікативним ходом – завершителем D, який містить мовленнєвий акт вердиктиву, визначається загальний стан усіх присутніх під час парламентських дебатів, які об'єднуються заради досягнення однієї мети – захисту своїх цінностей. Для увиразнення й експресивності своєї аргументації доповідач уводить стилістичну фігуру паронімію, побудовану на навмисному зближенні слів, подібних за звучанням *defend* і *define*, що слугує об'єднанням учасників дебатів на основі патріотичності й захисту нації.

Висновки. Усебічний аналіз інтеракцій між учасниками парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії продемонстрував повсякчасне прагнення комунікантів до комунікативної кооперації. Її вті-

лення забезпечується успішним оперуванням тактикою інтеграції для об'єднання цілей, намірів та установок усіх учасників парламентських дебатів, які належать до різних політичних сил, що сприяє вирівнюванню балансу обличчя. Перспективою подальших досліджень є детальний розгляд інших тактик, які втілюють стратегію компромісу під час проведення парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії.

Література:

1. Верещагин Е.М. Речевая тактика «призыва к откровенности» / Е.М. Верещагин, Р. Ротмайр, Т. Ройтер // Вопросы языкознания. – 1992. – № 6. – С. 77–84.
2. Грайс Г.П. Логика и речевое общение / Г.П. Грайс // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 16. – С. 217–283.
3. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 284 с.
4. Кашкин В.Б. Введение в теорию коммуникации / В.Б. Кашкин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dere.com.ua/library/kashkin/06.shtml>.
5. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
6. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації : [підручник] / О.О. Селіванова. – Черкаси : Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011. – 350 с.
7. Сквородников А.П. О необходимости разграничения понятий «риторический прием», «стилистическая фигура», «речевая тактика», «речевой жанр» / А.П. Сквородников // Риторика ↔ Лингвистика : сб. статей. – Смоленск : СГПУ. – 2004. – Вып. 5. – С. 5–11.
8. Черногрудова Е.П. Основы речевой коммуникации : [учебное пособие] / Е.П. Черногрудова. – М.: Экзамен, 2008. – 126 с.
9. Free Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/State+Machinery>.
10. Oxford Dictionaries [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://oxforddictionaries.com/>.

Пецух О. И. Специфика реализации тактики интеграции в политическом дискурсе парламентских дебатов в Соединенном Королевстве

Аннотация. В статье рассмотрены особенности воплощения тактики интеграции при проведении парламентских дебатов в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии. Детально рассмотрены специфические языковые и стилистические средства, которыми оперируют участники дебатов для успешного воплощения тактики интеграции во время заседаний Палаты Общин британского парламента в период посттэтчеризма.

Ключевые слова: парламентские дебаты, кооперативное взаимодействие, стратегия, тактика, перформатив, коммуникативный ход, речевой акт.

Pjetsukh O. Specifics of the integration tactics realization in the political discourse of the UK parliamentary debates

Summary. This article concentrates on the peculiarities of the integration tactics in the UK parliamentary debates. It provides a detailed analysis of the specific language and stylistic means used by the debates' participants to successfully unite them together during the meetings of the UK House of Commons in the post-Thatcher period.

Key words: parliamentary debates, cooperative interaction, strategy, tactics, performative, communicative move, speech act.